

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Географічний факультет
Кафедра фізичної географії

СИЛАБУС
вибіркової навчальної дисципліни

КОНСТРУКТИВНА ГЕОГРАФІЯ

підготовки магістр
спеціальності Географія
освітньо-професійної програми Фізична географія

Силабус навчальної дисципліни «Конструктивна географія» підготовки магістр, галузі знань 10 Природничі науки, спеціальності Географія, за освітньо-професійною програмою «Фізична географія».

Розробник: Петлін В. М., професор кафедри фізичної географії, доктор географічних наук, професор.

Силабус навчальної дисципліни затверджений на засіданні кафедри фізичної географії
протокол № 1 від 30 серпня 2021 р.

Завідувач кафедри:

(Фесюк В. О.)

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань <u>«10 Природничі науки»</u> Спеціальність <u>«Географія»</u> Освітня програма <u>«Фізична географія»</u> другий (магістерський) рівень вищої освіти	Вибіркова
		Рік навчання – 2
		Семестр – 3
Кількість годин/кредитів 150 год./ 5 кредитів		Лекції – 18 год.
		Практичні (семінари) – 18 год.
		Лабораторні – 0 год.
		Самостійна робота – 104 год.
		Консультації – 10 год
		Форма контролю: <u>залік (3 семестр)</u>
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладача

Викладач	Петлін Валерій Миколайович
Науковий ступінь	Доктор географічних наук
Вчене звання	Професор
Посада	професор кафедри фізичної географії
Профайл	https://wiki.vnu.edu.ua/wiki/%D0%9F%D0%B5%D1%82%D0%BB%D1%96%D0%BD_%D0%92%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9_%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87
Телефон	+380964538734
e-mail	valerii.petlin@vnu.edu.ua
Дні занять	
Консультації	

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу. Навчальна дисципліна «Конструктивна географія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістр, галузі знань 10 Природничі науки, спеціальності 106 Географія, за освітньо-професійною програмою «Фізична географія», яка передбачає оволодіння магістрантами методами прикладних географічних досліджень, методикою проведення конструктивно-географічних оцінок, створення різномірних моделей, здійснення географічного і економічного прогнозів, ознайомлення з особливостями розробки проектів і схем районного планування, розробкою оптимізаційних та управлінських моделей.

2. Пререквізити.

- математика (здатність аналізувати математичні залежності, проводити математичні розрахунки щодо кількісних і якісних показників стану тіл, прояву явищ та процесів у географічній оболонці);

- філософія (розуміння особливостей світобудови, сутності діалектичного та метафізичного світогляду, особливостей процесу пізнання, історії розвитку наукового пізнання, змісту філософських учень (детермінізму, релятивізму, нігілізму, енвіроменталізму та ін.);
- картографія (здатність застосовувати знання про карту, класифікацію карт, картографічні проєкції, особливості генералізації інформації, способи зображення явищ та процесів на карті, масштаб, роль легенди карти);
- геохімія (здатність застосовувати знання про хімічний склад земної кори, кларки хімічних елементів, роль макро- та мікроелементів, геохімічні райони та провінції з точки зору природокористування);
- історія (здатність застосовувати знання про розвиток природи й людського суспільства, основні етапи становлення процесу природокористування);
- метеорологія і кліматологія (здатність застосовувати знання про метеорологічні чинники та кліматичні параметри в аспекті формування певних кліматичних умов та ресурсів конкретної території з врахуванням перспектив їх подальшого використання);
- гідрологія (здатність застосовувати знання про гідросферу, роль води як природного ресурсу, види водних об'єктів, водний режим територій, їх гідрографічні особливості, напрямки водокористування);
- ґрунтознавство (здатність застосовувати знання про ґрунтові особливості території, властивості ґрунтового покриву з точки зору формування земельних ресурсів, їх якості та перспектив використання).

Постреквізити: водне господарство України, кількісні методи в географії

3. Метою даної дисципліни є отримання системних знань з теоретико-методологічних і методичних основ конструктивного підходу в географії і природокористуванні.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни є:

- ознайомитися з історією становлення і сучасним місцем конструктивної географії серед географічних дисциплін;
- ознайомитися з теоретичними основами конструктивного напрямку в географії, його метою, завданнями і методами досліджень;
- одержати систематизовані знання з законів, закономірностей і концепцій конструктивної географії;
- ознайомлення з досягненнями конструктивної географії за основними напрямками досліджень;
- розглянути основні проблеми конструктивної географії.

Згідно з вимогами освітньо-кваліфікаційної програми здобувачі повинні: застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації (ПР01); здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань, розроблення нових методів і процедур в географії та міждисциплінарних контекстах (ПР04); вміти виявляти, ставити та розв'язувати науково-прикладні проблеми, здійснювати критичну оцінку прийнятих рішень (ПР05.); застосовувати сучасні моделі та інформаційні технології для проведення досліджень і розробок у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку (ПР06); брати участь у розробленні програм та стратегій міського та регіонального розвитку, плануванні територій різного ієрархічного рівня (ПР07); здійснювати дослідження природно- і суспільно-географічних проявів розвитку геосистем у складних і непередбачуваних умовах, прогнозувати їхній розвиток, аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та ймовірні наслідки (ПР08); проводити фахову оцінку програм, стратегій і планів розвитку територій, здійснювати їхню геоecологічну і соціально-

економічну експертизу та моніторинг (ПР09); оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та геоекологічні наслідки реалізації управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму (ПР11); планувати й виконувати теоретичні та прикладні дослідження, робити обґрунтовані висновки, аналізувати та презентувати результати досліджень (ПР12).

4. Результати навчання (компетентності)

До кінця навчання студенти набудуть таких компетентностей:

загальні компетентності:

- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 1);
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 2);
- здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК 3);
- здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК 4).

спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- здатність до використання законів, теорій, концепцій і парадигм сучасної географії, історії розвитку географічних досліджень та ідей для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації (СК 1);
- здатність до наукового аналізу сучасних проблем та особливостей взаємодії природи й суспільства із застосуванням принципів раціонального використання територіальних ресурсів, основ законодавства у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку і планування територій для розроблення пропозицій з оптимізації природокористування та забезпечення сталого розвитку регіонів (СК 2);
- здатність використовувати спеціальні географічні методи й підходи, геоінформаційні технології для розв'язання конкретних науково-прикладних проблем у сфері географії, природокористування, міського та регіонального розвитку (СК 3);
- здатність розробляти та сприяти впровадженню регіональних програм сталого розвитку територій, здійснювати геопланування територій різного ієрархічного рівня (СК 4);
- здатність здійснювати фахову оцінку програм, стратегій і планів розвитку територій, процесів глобалізації, регіоналізації та урбанізації у світі, проводити їхню геоекологічну й суспільно-географічну експертизу та моніторинг (СК 5);
- здатність застосовувати у професійній діяльності теоретичні знання і практичні навички системного аналізу і синтезу, географічного моделювання та прогнозування (СК 6);
- здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні проблем природокористування, геопланування, міського та регіонального розвитку, рекреації та туризму оцінювати можливі ризики, соціально-економічні та екологічні наслідки управлінських рішень у сфері природокористування, міського та регіонального розвитку (СК 7);
- здатність планувати, проводити та публічно презентувати результати наукових досліджень, забезпечити зрозуміле донесення власних знань, висновків та аргументацій до фахівців і нефахівців (СК 8).

5. Структура навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин					
	Усього	Лек.	Практ. (Семін.)	Конс.	Сам. роб.	Форма контролю*/ Бали
Змістовий модуль I.						
Тема 1. Історія формування конструктивної географії	23	4	2	2	15	ДС, ІНДЗ/4
Тема 2. Об'єкт і предмет конструктивної географії	11	2		1	8	ДС/2
Модульна контрольна робота № 1						КР/20
Разом за змістовим модулем 1	34	6	2	3	23	28
Змістовий модуль II						
Тема 3. Напрямки конструктивно-географічних досліджень	24	2	2	2	18	ДС, ІНДЗ/4
Тема 4. Конструктивний метод – основа побудови географічного конструкту	14	2	2	1	9	ДС, РЗ/2
Тема 5. Системні географічні конструкції	12		2	1	9	ДС, РЗ/4
Тема 6. Конструкти антропогенно-модифікованих і антропогенних географічних систем	12		2	1	9	ДС, ІНДЗ/4
Модульна контрольна робота № 2						КР/20
Разом за змістовим модулем 2	62	4	8	5	45	38
Змістовий модуль III						
Тема 9. Географічні конструкти прогнозованих ситуацій	26	4	4		18	ДС/4
Тема 10. Основні атрибути конструктивної географії	28	4	4	2	18	ДС, ІНДЗ/4
Модульна контрольна робота № 3						КР/20
Разом за змістовим модулем 3	54	8	8	2	36	34
Всього годин	150	18	18	10	104	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат.

6. Завдання для самостійного опрацювання

1. Конструктивні підходи до дослідження стійкості в територіальних системах.
2. Концепції конструктивної природничої географії.
3. Концепції антропогенної конструктивної географії
4. Концепції раціонального природокористування та сталого розвитку.
5. Конструктивно-картографічне картографування.
6. Класифікація конструктивно-географічних карт
7. Поняття організованості в конструктивній географії

Завдання самостійної роботи здобувачів вважаються виконаними, якщо вони: здані у визначені терміни; повністю виконані (розкривають тему завдання); не мають логічних і розрахункових помилок.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента

Для одержання високого рейтингу необхідно виконувати наступні умови:

- не пропускати навчальні заняття, не спізнюватися на них та не займатися сторонніми справами на заняттях;
- чітко й вчасно виконувати навчальні завдання та завдання для самостійної роботи;
- вимикати мобільний телефон під час занять і під час контролю знань;
- брати участь у контрольних заходах (поточний, модульний, підсумковий та контроль самостійної роботи).

За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі (змішана форма навчання) за погодженням із деканатом та керівником курсу.

Політика щодо академічної доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- виконувати усі поточні завдання та підсумковий контроль самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- списування під час контрольних заходів (в т. ч. із використанням мобільних пристроїв) заборонено;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити Ваші результати чи погіршити/покращити результати інших студентів;
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Самостійно вивчати матеріал пропущеного заняття, за умов не виконання завдань практичних занять відпрацювати їх під керівництвом викладача та захистити у час передбачений графіком консультацій викладача.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (до -25 %). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

V. Підсумковий контроль

Рейтингову кількість балів здобувача освіти формують бали, отримані за дві модульні контрольні роботи, які проводяться у формі відкритих тестів (максимум – 60 балів) та виконання завдань тем змістових модулів (максимум – 40 балів).

До модульної контрольної роботи допускаються здобувачі освіти, які опрацювали весь обсяг теоретичного матеріалу у т.ч. і матеріал самостійно, виконали практичні роботи. Модульний контроль проводиться у вигляді контрольної роботи, завдання якої обов'язково включають матеріал, який передбачено до самостійного опрацювання студентами. Контрольна робота складається з 6 питань: 4 – теоретичні, 2 – практичні (розрахункові). За кожну правильну відповідь студент отримує 5 балів (разом – 30).

Рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи визначається відповідно до «Положення про організацію контролю та оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти...» у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

Якщо у підсумку виконання усіх видів навчальної роботи з даної дисципліни здобувач набирає не менше 75 балів, то вона може бути зарахована як підсумкова оцінка з навчальної дисципліни. У протилежному випадку, або за бажанням підвищити рейтинг, студент складає залік. При цьому бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються. Залікова оцінка визначається в балах (від 0 до 60) за результатами виконання заліку. На залік виносяться основні питання, типові та комплексні задачі, ситуації, завдання, що потребують творчої відповіді та умінь синтезувати отримані знання й застосовувати їх під час

розв'язання практичних задач.

До складання заліку не допускається здобувач вищої освіти, який набрав менше, ніж 20 балів за навчальну роботу впродовж семестру, не виконав і не здав усі практичні завдання, не відвідував без поважних причин переважну частину лекцій.

Орієнтований перелік теоретичних питань до заліку

1. Натурфілософія.
2. Формування загальної картини світобудови.
3. Наука як система знань.
4. Періодизація історії землезнання.
5. Моделі внутрішньої будови Землі
6. Формування уявлень про внутрішню будову Землі.
7. Поняття «географічної оболонки» її формування та особливості.
8. Конструктивна географія в системі географічних дисциплін.
9. Поняття «конструктивної» географії.
10. Поняття «прикладної» географії.
11. Головні особливості конструктивно-географічних досліджень.
12. Природно-господарські територіальні системи.
13. Етапи географічного конструювання природно-антропогенних ландшафтів.
14. Концепція «природа-населення-господарство».
15. Концепція «геосистем».
16. Концепція «геотехсистем».
17. Концепція «впливів-змін-наслідків».
18. Конструкти антропогенно-модифікованих географічних систем.
19. Конструкти антропогенних географічних систем.
20. Конструкт загальної географії.
21. Конструкт регіональної географії.
22. Мета і завдання створення конструктів антропогенної діяльності в природі.
23. Структурно-функціональні конструкти антропогенно-модифікованих географічних систем.
24. Структурно-функціональні конструкти антропогенних географічних систем.
25. Концепції конструктивної географії
26. Теоретичні основи географічного прогнозування.
27. Наукові основи географічного прогнозування.
28. Мета, об'єкт географічного прогнозу.
29. Головні підсистеми географічного прогнозу
30. Методи фізико-географічного прогнозування стану природного середовища.
31. Соціально-економічна інформація, необхідна для прогнозування стану природного середовища.
32. Еколого-географічний аналіз сучасного природокористування .
33. Основні підходи до виявлення сучасного природокористування.
34. Еколого-географічна характеристика регіону.
35. Екологічна експертиза та її сутність.
36. Екологічна експертиза та її завдання.
37. Методи конструктивної географії.

VI. Шкала оцінювання

Навчальна дисципліна оцінюється за 100 бальною шкалою. Переведення балів внутрішньої 100 бальної шкали в національну шкалу здійснюється наступним чином:

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Барановський В.А. Екологічна географія і екологічна картографія / В. А. Барановський – К.: Фітосоціоцентр, 2001. – 252 с.
2. Гавриленко Е.П. Геоекологічне обґрунтування проектів природокористування / Е. П. Гавриленко – К.: Видавничо-інформаційний центр «Київський університет», 2008. – 304 с.
3. Гавриленко Е. П. Ландшафтно-экологическое обоснование территориальных схем и проектов природопользования / Е. П. Гавриленко – К.: Фитосоциоцентр, 2003. – 188 с.
4. Конструктивно-географические основы рационального природопользования в Украинской ССР. Теоретические и методические исследования. – К.: Наукова думка, 1990. – С. 177-180.
5. Пащенко В.М. Конструктивно-географічний підхід і ландшафтознавство // Антропогенні географія і ландшафтознавство в XX і XXI століттях. – Вінниця – Воронеж: Гіпаніс, 2003. – С. 45-51.
6. Пащенко В.М. Основні поняття і проблеми еколого-географічних досліджень / Український географічний журнал. – К.: Видавничий дім „Академперіодика”, 1994, № 4. – С. 8-16.
7. Петлін В. М. Конструктивне ландшафтознавство – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006. – 357 с.
8. Петлін В. М. Конструктивно-географічні дослідження в ландшафтознавстві / В.М. Петлін // Наукові записки ТДПУ. Серія: географія. – Тернопіль: Видавн. відділ ТНПУ, 2004. – Частина 1. – С. 21 – 26.
9. Петлін В. М. Конструктивна географія / В.М. Петлін. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. – 544 с.
10. Руденко В.П., О.І. Чернюх. Становлення конструктивно-географічних напрямів раціонального природокористування в Україні у першій половині XX ст. – Чернівці: Рута, 2004. – 216 с.
11. Царик Л.П. Конструктивна географія. Навчальний посібник – Тернопіль: Редакц.-видавн відділ ТНПУ, 2016. – 128 с.
12. Шищенко П. Г. Принципы и методы ландшафтного анализа в региональном проектировании – К.: Фотосоциоцентр, 1999. – 284 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Білоконь Ю.М. Регіональне планування: теорія і практика / Ю. М. Білоконь – К.: Логос, 2003.
2. Білоконь Ю.М. Сучасні тенденції у розробці генеральних планів великих міст / Ю.М.Білоконь // Досвід та перспективи розвитку міст України. – К.: Діпромісто, 2005. – с. 5–14.
3. Бобра Т.В. Ландшафтные основы территориального планирования: учебное пособие / Т.В. Бобра, А.И. Лычак. – Симферополь: Таврия-Плюс, 2003. - 172 с.
3. Денисик. Г. І. Роздуми про конструктивну географію в Україні // Конструктивна географія і картографія: стан, проблеми, перспективи: матеріали доп. Всеукр. наук. конф., присвяченої 15-річчю кфедри конструктивної географії і картографії Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, 14-16 травня 2015). Львів, 2015. С 12-15.

4. Петлін В. М. Ландшафтно-екологічна експертиза: Навч. Посібник /В. М. Петлін. – Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005. – 236 с.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Географіка. Географічний портал. Режим доступу: http://geografica.net.ua/publ/galuzi_geografiji/konstruktivna_geografija/konstruktivna_geografija_jak_nauka_jiji_zavdannja_ta_metodi/80-1-0-1045

2. Географічний конструкт, як об'єкт дослідження конструктивної географії. Режим доступу: https://studopedia.su/6_45813_geografichniykonstrukt-yak-objekt-doslidzhennya-konstruktivnoi-geografii.html

3. Еко Тур Інфо науковий журнал. Режим доступу: <https://www.info.ecotour.com.ua/ua/golovna/41-tsentr/15-eko-tur-infonaukovij-zhurnal>